

Hoer of stoer?

De betekenis van de bijnamen 'hoer' en 'player' onder Nederlandse scholieren

Marijke Naezer

Geïnspireerd door theorieën over de kracht van taal, en meer specifiek van benamingen, in het uitdrukken en bevestigen van gendergeladen ideeën, deed ik in 2004 op Nederlandse middelbare scholen antropologisch onderzoek naar de bijnamen die Nederlandse jongeren voor elkaar gebruiken. Ik onderzocht naar welke gendernormen de bijnamen verwijzen, en wat het verschil is tussen normen voor meisjes en normen voor jongens¹. Dit artikel analyseert hoe de bijnamen 'hoer' en 'player' bepaalde ideeën over gender en seksualiteit uitdrukken en bevestigen.

Over de relatie tussen taal en denken worden al decennialang verhitte discussies gevoerd. Een van de meest besproken discussiepunten is wel in hoeverre taal het denken van mensen beïnvloedt. De Amerikaanse taalkundigen Sapir en Whorf drukten in het begin van de twintigste eeuw een stevige stempel op de discussie met hun hypothese dat taal het denken beïnvloedt doordat het de kaders bepaalt waarbinnen de wereld waargenomen kan worden. Ondersteuning voor hun hypothese vonden Sapir en Whorf in hun eigen studies en die van anderen over verschillende talen en volkeren. Zo zagen ze in de bevindingen van de antropoloog Boas, die vaststelde dat Eskimo's verschillende termen hebben voor

sneeuw, het bewijs dat Eskimo's sneeuw ook daadwerkelijk anders waarnemen dan Engelstaligen, die, aldus Whorf, maar één woord voor sneeuw kennen. In een meer gematigde vorm heeft de Sapir-Whorf hypothese een belangrijke bijdrage geleverd aan het begrijpen van de relatie tussen taal en denken, met het inzicht dat bepaalde elementen van taal de perceptie, de attitude en het gedrag van mensen beïnvloeden.

Feministes hebben dankbaar gebruik gemaakt van de ideeën van Sapir en Whorf. Zij analyseerden wat taal ons leert over vrouwen en gender, vaak met als conclusie dat taal seksistisch is (Cameron, 1998, p.9). Clark (1998) toont bijvoorbeeld aan hoe dagblad de *Sun* op subtiel wijze de schuld-vraag in zaken van (seksueel) geweld tegen vrouwen manipuleert, zodat het lijkt alsof de daders minder schuldig of zelfs onschuldig zijn. Het is één van de vele voorbeelden die laten zien dat door taal gendergeladen ideeën worden uitgedragen, bevestigd en gecontinueerd.

De genderlinguïste Verbiest wijst op het belang van persoonsnamen in dit proces (1997, p.31-46). Ze beschrijft de verschillende genderongelijkheden die vaak door deze namen worden weerspiegeld en bevestigd. Zo is de Nederlandse taal slechts 70 vrouweneponiemen (woorden die teruggaan op

persoonsnamen van vrouwen) rijk, tegenover 2430 manneneponiemen, waarbij 68 van de vrouweneponiemen ook nog eens een negatieve of seksuele bijklank hebben, zoals 'kenau' (manwif) en 'lolita' (jong, wellustig meisje). Daarnaast zijn vrouwenamen vaak verkleinwoorden, zoals Tineke, Jeannette, Janneke en Marianne. Verbiest laat hiermee zien hoe persoonsnamen sociaal-culturele constructies zijn, die samenhangen met sociale verhoudingen.

Sociaal-psycholoog Philip Smith voegt hieraan toe dat een persoonsnaam geen label is, maar een symbool dat voor een unieke combinatie van eigenschappen staat. Het is daarmee het meest nabije waarmee we naar ons *selfconcept* kunnen verwijzen (1985, p.38). Deze symbolische betekenis geldt echter niet alleen voor persoonsnamen, maar ook voor andere aanspreekvormen die mensen gebruiken om elkaar te benoemen. Smith noemt bijvoorbeeld de Engelse termen 'dear', 'honey', 'love', 'ducky', 'sweetie' en 'buddy'. Onderwijzer en psychologen Morgan, O'Neil en Harré (1979, p.108) vullen dit aan met aanspreekvormen als 'four-eyes', 'fatty' en 'brainbox'. Ook deze termen vormen betekenisvolle symbolen, die verwijzen naar een verzameling van eigenschappen.

Namen, vooral de aanspreekvormen die naast de eigenaam worden gebruikt, hebben daarmee van alle symbolen het meest specifiek de intentie om te categoriseren (Morgan, O'Neil en Harré, 1979, p.105). De mogelijkheid om anderen te kunnen categoriseren vormt een machtsbron, omdat de bedenker van de naam de categorieën kan bepalen waardoor de werkelijkheid wordt waargenomen. Bovendien kan hij of zij het bestaan van andere categorieën ontkennen (Wolf in Bonvillain, 1997, p.335). Met de toewijzing van een dergelijke bijnaam krijgt een persoon een plaats in de rangor-

dening die met de categorisering samenhangt. Categorieën zijn immers niet neutraal en gaan in de regel gepaard met een hiërarchische rangschikking (Jansen, 1987, p.52). Het proces van classificatie kan zichtbaar gemaakt worden aan de hand van de manier waarop mensen elkaar benoemen. Zo zijn veel Engelse woorden voor vrouwen denigrerend, beperkend en seksueel getint. Dit soort denigrerende labels drukt de negatieve ideeën over de geadresseerde uit en produceert negatieve stereotypen (Bonvillain, 1997, p.335-36). De Amerikaanse socioloog Schur (1971, p.124) laat zien hoezeer dit samengaat met sociale normering: door afwijkingen van de dominante norm negatief te labelen wordt die norm bevestigd en gecontinueerd.

Mijn onderzoek richt zich op bijnamen: niet-persoonsgebonden namen die een individu gebruikt om iemand anders te benoemen en om diegene door middel van

deze benoeming bepaalde eigenschappen toe te dichten. Voorbeelden hiervan zijn woorden als 'sukkel' en 'lomperik'. Het ging om synoniemen (woorden met een gelijke betekenis) en hyponiemen (woorden met een beperktere betekenis, 'een soort van') voor de woorden man/jongen en vrouw/meisje. Dit betekent dat ik niet alleen negatieve bijnamen heb geanalyseerd, zoals Schur voorstelt, maar ook positieve. Bijnamen worden immers niet alleen gebruikt om afwijkingen van de norm te bestraffen, maar ook om mensen die voldoen aan de norm te belonen.

Ik deed onderzoek onder adolescenten, omdat juist in deze leeftijdsperiode een genderidentiteit wordt ontwikkeld. Mijn informanten zaten ten tijde van het onderzoek in de vierde klas van het havo en de derde klas van het vmbo en waren veertien tot zestien jaar oud. Sociaal-psycholoog Abrams (1989, p.65) beschrijft hoe kinderen vanaf ongeveer elf jaar emotionele betekenis aan hun gender toe gaan kennen. Lag voor die tijd de focus nog voornamelijk op fysieke kenmerken, na hun elfde beginnen kinderen zich vooral op sociaal gedrag te richten. Er ontstaat intolerantie ten opzichte van *cross-gender* gedrag. Vanaf twaalf jaar beginnen kinderen te twifelen aan de onveranderlijkheid van hun rol en gaan ze zich steeds meer richten op hun eigen invulling daarvan (p.68). Beynon benadrukt echter dat deze invulling wordt begrensd door de sociale context waarin de jongeren zich bevinden (2002, p.56-58). Hij analyseert vanuit een *cultural studies* perspectief hoe jongens al vanaf jonge leeftijd gesocialiseerd worden in hun genderrol. Hij verwijst daarbij naar de rol van het thuisfront, de school, de samenleving, vrienden en de media in deze socialisatie.

Een van de belangrijkste gebieden waarbinnen genderidentiteit en genderrollen

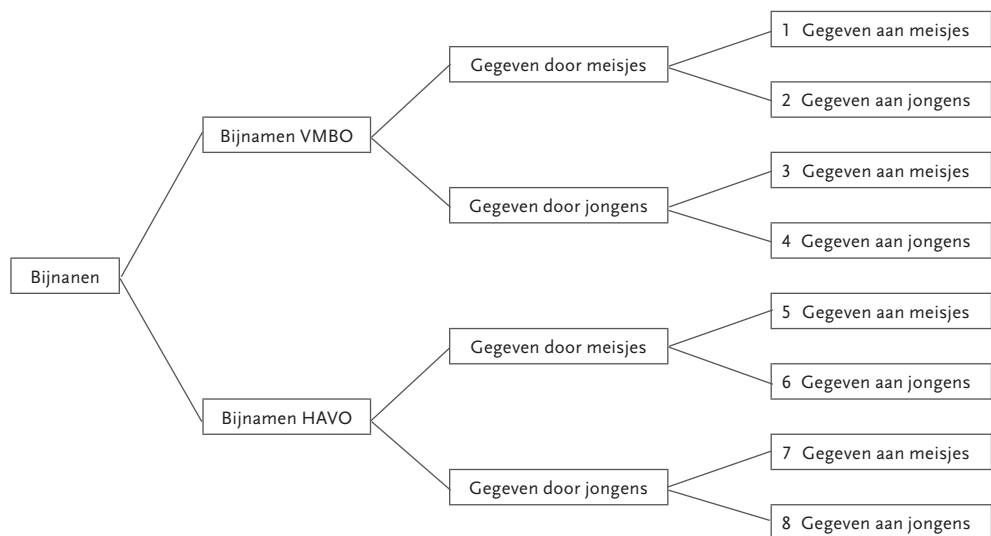
tijdens de adolescentie vorm krijgen, is dat van de seksualiteit. Ook in mijn onderzoek vormde seksualiteit, naast gedrag en uiterlijk, één van de drie hoofddomeinen waarin bijnamen een belangrijke rol speelden. Volgens sociaal-ontwikkelingspsychologen Moore en Rosenthal (1993, p.97-99) bestaat er nog altijd een dubbele seksuele standaard voor meisjes en jongens. Ongeveer de helft van de Australische jongeren die zij spraken hanteerden duidelijk verschillende seksuele normen voor jongens en meisjes. Zowel jongens als meisjes keurden het af als een meisje seksueel actief was, terwijl het voor jongens goedgekeurd en zelfs aangemoedigd werd. In dit artikel zal ik de betekenis van twee bijnamen analyseren om te onderzoeken of deze dubbele standaard in Nederland anno 2004 ook nog geldt.

Dit artikel poogt twee vragen te beantwoorden. Ten eerste, naar welke gender- en seksualiteitsnormen verwijzen de bijnamen 'hoer', voor meisjes, en 'player', voor jongens? En is er met betrekking tot gender en seksualiteit in Nederland onder jongeren sprake van een dubbele standaard? Aangezien de vmbo-klas voor een groot deel (70%) uit leerlingen van Turkse afkomst bestond, terwijl de havo-klas vrijwel geheel autochtoon was, zal ook de invloed van etniciteit bij de beantwoording van deze vragen aan bod komen.

Dataverzameling

Het onderzoek was gebaseerd op antropologisch veldwerk, waarbij onder alledaagse omstandigheden, dat wil zeggen op school, gegevens worden verzameld bij veldbetrokkenen en informanten, in dit geval leerlingen en leraren ('t Hart, Van Dijk, De Goede, Jansen en Teunissen, 1996, p.94). Er is gebruik gemaakt van een variëteit aan methoden. Om te beginnen heb ik beide

klassen een opstel laten schrijven over bijnamen. Verder heb ik gebruik gemaakt van *free listing*, een simpele maar zeer krachtige techniek waarbij informanten verzocht wordt alle X-en (in dit geval: bijnamen) die ze kennen op te schrijven, of alle soorten van X (Bernard, 2002, p.282). Ik vroeg de jongeren de bijnamen op te schrijven die ze kenden voor seksegenoten en voor leden van de andere sekse. Dit resulteerde in vier groepen bijnamen in twee verschillende schoolklassen:

Vervolgens hebben de scholieren door middel van *pile sorting* alle bijnamen, die op kaartjes waren gezet, ingedeeld in categorieën. In groepjes van steeds vier jongens of meisjes maakten de leerlingen stapeltjes van de bijnamen die zij bij elkaar vonden horen. Tijdens het *pile sorting*, stelde ik vragen over de bijnamen, wat interessante reflecties opleverde over de aard van de bijnamen.

Vervolgens heb ik een rollenspel georganiseerd.² Elke leerling kreeg een blaadje met daarop een nummer en een bijnaam. Dit was de (geheime) rol van die persoon. Ik riep steeds een nummer op en vroeg de

actor wat hij of zij dit weekend gedaan had, waarbij de leerlingen alles mochten zeggen wat van toepassing was voor hun rol, dus niet alleen wat ze hadden gedaan, maar ook hoe ze dat hadden gedaan, met wie, hoe ze eruit zagen, kortom alles wat zijzelf belangrijk vonden voor hun personage. Mijn informanten kregen zowel bijnamen voor het eigen als voor het andere geslacht. Doordat jongens ook een bijnaam voor een meisje konden krijgen, en andersom, was het mogelijk te analyseren wat de bijnamen

betekenen die aan het andere geslacht werden gegeven. Als de persoon de betreffende rol inhoud had gegeven, vroeg ik de andere leerlingen het nummer van die persoon op een blaadje te schrijven, met daarachter de bijnaam die zij hem/haar zouden geven. Op deze manier kon ik bekijken welke bijnamen aan bepaalde eigenschappen gekoppeld werden. Verder leverde het spontane commentaar van de leerlingen op de invulling van de rollen, bijvoorbeeld fluiten, schreeuwen, lachen of klappen, inzichten op over de waardering van de verschillende rollen.

Tot slot heb ik twintig individuele, semi-structureerde interviews afgenomen over bijnamen, mannelijkheid en vrouwelijkheid, en gedurende de gehele onderzoeksperiode (participerend) geobserveerd in de kantines van beide scholen en in de bus die tussen het station en de school reed.

Hoeren

De jongens kennen een grote variatie aan bijnamen voor 'hoerige' meisjes, waaronder naast 'hoer' bijvoorbeeld 'slet', 'slettebak', 'snol', 'sloerie', 'slijtmeid', en 'orospu' (op verschillende manieren gespeld). De jongeren associëren de bijnamen duidelijk met vrouwen die tegen betaling seks hebben. Zo zei de havo-jongen die tijdens het rollenspel de rol van 'hoer' vertolkte: 'Ik heb geld verdiend... En twintig keer geneukt. Dat geld heb ik met neuken verdiend'.

De meiden zelf kennen beduidend minder varianten op de bijnaam 'hoer': 7% van alle door meisjes ingedeelde bijnamen voor

meisjes op het havo en 9% op het vmbo verwijst naar hoerig gedrag, wat in schrill contrast staat met de 24% en 19% bij de jongens. Slechts één van de vier groepjes leerlingen maakte tijdens het *pile sorting* een aparte categorie voor de bijnaam 'hoer'. De overige drie groepjes deelden de varianten op 'hoer' in bij de meest kwetsende scheldwoorden, waaronder 'teringwif' en 'kutwif', wat aangeeft dat ze een net zo negatieve lading dragen als de grove scheldwoorden. Het is echter niet per se een teken dat het alleen maar scheldwoorden zonder seksuele connotatie zijn.

In tegenstelling tot deze grove scheldwoorden, heeft de bijnaam 'hoer' voor de meisjes namelijk een seksuele lading, die erg gevoelig ligt. Een vmbo-informante durfde in het rollenspel haar rol van 'hoer' eigenlijk niet te vertolken. 'Ik ben een paar keer naar bed geweest', zei ze in eerste instantie. De klas begon te joelen en de leraar, ook aanwezig tijdens het gebeuren, vroeg: 'Wat heb je gedaan in bed dan?' 'O, meneer...' antwoordde ze, waarbij haar wangen steeds roder werden. Ze wilde er verder niet op ingaan en werd boos toen de jongens in de klas bijdehante grapjes maakten ('Gevoetbald, haha!').

Wanneer wordt een meisje precies 'hoer' of 'slet' genoemd? De eerste associatie die mijn informanten (zowel de jongens als de meiden) hebben, is dat het betreffende meisje 'steeds met een ander heeft'. 'Steeds' varieert van elke dag tot elke week en 'hebben met' van praten tot seks hebben. Dat zelfs praten met jongens al fout kan zijn, wordt door een jongen van het vmbo als volgt uitgelegd: 'Op zich is praten geen probleem, maar het begint altijd met praten... Ik weet wel hoe dat gaat, ik ben ook een jongen'. Hij is overigens wel een van de weinigen die zo 'streng' is. Andere informanten leggen de grens iets verder, namelijk

bij flirten: 'Flirten... oogcontact maken, lachen om jongens. Nou, niet... Met veel jongens. En constant. Als een meisje uit mijn klas met een jongen gaat lachen of zoenen dan vind ik haar geen slet. Maar als ze op een avond met drie jongens zoent en loopt te flirten, dan is ze wel een slet'. Tijdens zijn betoog verschuift de grens al een beetje richting het zoenen. Dit is waar de meeste informanten op doelen met het 'hebben met': zoenen en (intiem) aanraken.

Eén van de havo-informantes herinnert zich een avondje stappen: 'Er was een meisje dat had een rokje aan en die jongen zat met zijn hand eronder. En daarna stond ze bij een andere jongen! Ik had zoiets van je staat ten eerste midden in een discotheek en ten tweede, het is misschien al wel je vierde vanavond'. Deze twee gegevens, van enerzijds de intieme aanraking door meerdere jongens en anderzijds de publieke gelegenheid waarin dat plaatsvindt, maken het gedrag onacceptabel. Het taboe op het 'hebben met' veel jongens wijst op opvattingen over vreemdgaan. Of het nou meerdere jongens achter elkaar zijn of meerdere jongens tegelijkertijd, het komt neer op een schending van de norm: een meisje hoort zich op liefdesgebied langdurig op één jongen te richten.

Een tweede associatie met 'hoerig' gedrag is verbonden met vragen om aandacht. Een informante legt uit: 'Gewoon dat je de hele tijd zo loopt, zo [schudt met haar schouders, steekt haar neus in de lucht], zo rondkijken en met de kont wiegen, kijken of anderen naar je kijken, echt zo van: zien jullie mij?'. De jongens zijn het met de meiden eens: 'Je hebt van die meisjes die telkens aan iemand hangen of bij iemand willen zijn, of de hand vast willen houden, van die aandachttrekkerij'. Het is ook weer niet meteen zo dat elk meisje dat aandacht trekt 'hoer' genoemd wordt, maar in combinatie

met andere factoren draagt het wel bij aan het totaalbeeld. Het taboe op het vragen om aandacht sluit aan bij de normen op het gebied van gedrag, waarbij een meisje meer op anderen gericht hoort te zijn dan op zichzelf en niet moet proberen zichzelf in het middelpunt van de belangstelling te plaatsen (Naezer, 2006, p.26-38).

De meiden wijzen nog op een derde kenmerk van een 'hoer', namelijk het vertonen van 'aanhankelijk' of 'opdringerig' gedrag: 'Dat ze tegen elke jongen die ze tegenkomt heel aanhankelijk gaat doen, met zo'n uitstraling van je kan me zo krijgen. Echt zich zo aanbieden. [...] Heel uitdagend ook'. Het meisje laat dus aan de jongens zien dat ze gemakkelijk te versieren is, en ook dit wordt als ongepast gedrag gezien. Opdringerigheid zit niet alleen in gedrag, maar ook in kleding: 'Je hebt van die meisjes die hebben dan een heel laag truitje aan en elke keer als ze iets aan moeten geven aan een jongen doen ze dat zo voorover bukkend. Dan denk ik echt... Dan kom je wel in de buurt'. Blote en strakke kleding wordt al snel als 'hoerig' bestempeld, omdat het een signaal aan jongens geeft dat die zonder al te veel moeite 'iets' met het meisje kunnen krijgen.

Opvallend is dat een 'hoer' volgens de jongens een passieve positie inneemt. Een vmbo-leerling maakt dit tijdens het rollenspel als volgt duidelijk:

'Hoer': Ik heb thuis gezeten, geneukt en gepijpt.

Klas: [begint te lachen en te fluiten] Hij heeft geneukt!

'Hoer': Nee, ik *ben* geneukt.

Er mag volgens deze leerlingen geen misverstand bestaan over de vraag wie het initiatief neemt, de 'hoer' of de man met wie ze seks had. De actieve rol is weggelegd voor de man; de 'hoer' laat het gebeuren. Hoewel dit niet altijd even consequent wordt

volgehouden, keert het wel vaker terug in de uitlatingen van de jongens.

Vieze meisjes

Bekend staan als 'hoer' is één van de slechtste dingen die een meisje kan overkomen, gezien de mening die de jongeren over 'hoeren' hebben. Zo wordt er door de jongens gezegd dat een meisje dat zich als een 'hoer' gedraagt 'geen respect voor zichzelf heeft', 'vies' is, 'zielig' (in de zin dat ze weinig voorstelt, niet dat je er oprecht medelijden mee krijgt) of zelfs 'slecht'. De jongens claimen dan ook op geen enkele manier betrokken te willen zijn bij dit soort meisjes. Eén jongen van het vmbo neemt er zoveel afstand van, dat hij naar eigen zeggen niet eens de moeite neemt er een mening over te hebben (wat dus impliciet wel degelijk iets zegt over zijn mening): 'Ik vind er niets van, ik ga er niet eens mee om'.

Ook de meisjes haasten zich te distantiëren van 'hoeren': 'Ik zou er nooit zo bijlopen, dan zou ik me echt doodschamen. Omdat het er niet uitziet en omdat iedereen zo achter je rug om zegt: o, dat is ook een hoer'. Dit laatste is een belangrijk punt: 'iedereen' praat over je, 'iedereen' vindt je een hoer. Het is dus niet alleen erg dat je je zo gedraagt, maar iedereen heeft het er ook nog eens over. Uit de reacties van de informant blijkt dat ze een 'hoer' a-sociaal vinden, omdat ze zich niet aanpast aan de heersende normen op het gebied van uiterlijk en omgangsvormen. Ze is anders en behoort niet tot de categorie van 'normale' meisjes. Eén meisje zegt letterlijk: 'Als ze er anders uitziet dan wij, bijvoorbeeld door make-up of kleding'.

Etniciteit is een belangrijke factor in de houding van jongeren tegenover 'hoerige' meisjes. Vooral voor de Turks-Nederland-

se meisjes is 'hoer' een sterk beladen term. Een informante legt uit hoe dat komt:

Marijke: Waarom heb je juist tegen dat woord zo'n afkeer?

Informant: Ik weet het niet, ik haat dat woord. Omdat ik geen hoer ben. Bij Turkse mensen is dat heel belangrijk, die eer. Je eer is heel belangrijk voor je. Voor je ouders... Dat is wel heel belangrijk. Ook voor mezelf.

Marijke: En als je een hoer bent dan heb je geen eer?

Informant: Nee, als je een hoer bent dan heb je geen eer.

Door (vermeend) 'hoerig' gedrag kan een meisje dus haar eer verliezen. Ook de jongens met een Turkse achtergrond verwijzen naar dit verlies van eer. Zij gebruiken de bijnaam 'serefsiz' (man zonder eer), die gebruikt wordt om bepaalde soorten lafhartig gedrag van jongens te duiden, eveneens voor 'hoerige' meisjes. Deze implicaties van eer en oneer, belangrijke concepten binnen de Turkse cultuur, zorgen voor een grote afkeer van 'hoeren'. De seksuele regels zijn voor de Turks-Nederlandse meisjes beduidend strenger dan voor jongens. Ze horen kuis te zijn en hun maagdelijkheid te bewaren. Voor jongens bestaat een dergelijke veroordeling niet, zoals in de volgende paragrafen duidelijk zal worden.

Tegen deze achtergrond trekt één van de bijnamen die jongens op het havo voor meisjes kennen de aandacht. Het is 'pino', wat 'potentieel interessant neuk-object' betekent, en door de informanten ingedeeld werd in de categorie 'hoer'. Hoewel deze zogenaamde 'pino's' zich niet gedragen zoals het hoort, maar als een 'hoer', zijn ze aan de andere kant wel 'potentieel interessant'. Ze is eigenlijk 'fout', maar toch ook aantrekkelijk. Dit duidt op de ambigue status van 'hoerige' meisjes, die ook bij de ideeën over het uiterlijk van een meisje duidelijk naar voren kwam (Naezer, 2006, p.54-59):

het meisje wordt wel degelijk benaderd als seksueel object, maar mag dit eigenlijk niet zijn. Een kanttekening die hierbij gemaakt moet worden is dat de bijnaam ‘pino’ bij lang niet alle jongens bekend is. Voor de meeste jongens is een ‘hoer’ of ‘slet’ eenduidig ‘fout’.

Players

De bijnaam ‘player’ is min of meer het mannelijke equivalent van het vrouwelijke ‘hoer’. Min of meer, omdat het gedrag grotendeels overeenkomt, maar de waardering ervan sterk verschilt. Een ‘player’ is een jongen die meerdere vriendinnen tegelijk heeft, of regelmatig van vriendin wisselt. Wat precies ‘regelmatig’ is, is opnieuw niet geheel eenduidig; de beschrijvingen lopen uiteen van een aantal keer op een avond tot elke week. Over wat de jongen precies met de meisjes doet, zijn de informanten het evenmin eens, maar het meest wordt zoenen genoemd. Het hoeft echter niet eens zover te komen, ook veel flirten is een eigenschap van ‘players’. ‘Dat hij een beetje gladde praat heeft, van die slijmverhaaltjes, dat hij tegen iedereen gaat zeggen: O, wat heb je mooie ogen. Dat je denkt: tegen hoeveel meisjes heb je dat gezegd?’, vertelt een informante.

Een ‘player’ versiert doelbewust zo veel mogelijk meisjes. Echt serieus meent hij het niet met zijn veroveringen: ‘Je neemt maar voor heel eventjes, of gewoon voor de gein’. Een haviste legt uit: ‘Dan laten ze je helemaal geloven dat ze je leuk vinden, je bent helemaal verliefd, en dan gaan ze je voor een avondje [...] gebruiken. Nou ja, gebruiken, maar ik bedoel dan hebben ze gewoon iemand om mee te zoenen en dan de volgende dag: maar ik wil verder niks. Dat vind ik wel een play-actie’. De jongen krijgt hierbij een actieve rol toegedicht; hij

is ‘iemand die veel versiert en met iedereen sjanst, met alles flirt wat los en vast zit’. Dit alles spreekt ook uit de manier waarop een vmbo-leerling zijn rol van ‘player’ tijdens het rollenspel vertolkt: ‘Ik heb dit weekend veel meisjes gebruikt!’ Een jongen kan al ‘player’ genoemd worden, als hij ‘in zijn eentje is en er zitten gewoon vijf meiden naast hem’.

Een belangrijk kenmerk van ‘players’ is een knap uiterlijk. Eén informante vindt het zelfs een noodzakelijke voorwaarde: ‘Je hebt ook van die jongens die zijn heel lelijk. En dan hebben ze misschien wel elke week een ander, maar dat vind ik dan niet echt een player’. Een andere informante van het havo is iets voorzichtiger, hoewel haar boodschap hetzelfde is: ‘Meestal zijn players wel knap, hebben ze wel op hun kleren gelet’.

Er bestaat een sterk verband tussen de ‘player’ en de ‘patser’. Beiden zijn ze erg zelfverzekerd of zelfs ronduit arrogant en zien ze zichzelf graag in het middelpunt van de belangstelling. De twee types zijn sterk met elkaar verweven door middel van de eigenschap ‘stoer’. Een ‘player’ is zelfverzekerd, doet wat hij zelf wil en houdt niet al te veel rekening met anderen. Met andere woorden, een ‘player’ is stoer. Omgekeerd draagt ‘player’ zijn bij aan het verwezenlijken van een ‘patserimago’: door veel meisjes te versieren laat een jongen zien dat hij zelfverzekerd is, zijn eigen weg volgt en niet al te veel rekening houdt met de gevoelens van anderen.

Het toppunt van mannelijkheid

Het gedrag van een ‘hoer’ en een ‘player’ ontlopen elkaar niet veel. Toch zijn de reacties die ze oproepen wezenlijk verschillend. Vooral de jongens zien ‘player’ voornamelijk als een positieve bijnaam. Terwijl

een 'hoer' als 'vies' wordt gezien omdat ze zich *laat* gebruiken, is een 'player' vooral 'stoer' omdat hij het *voor elkaar weet te krijgen*. Dit dwingt respect af: 'Voor jongens onder elkaar is het positief, omdat het toch wel een soort respect afdwingt. [...] Als een jongen veel meisjes kan krijgen en er ook wat mee doet, dan is het wel zo van [applaudisseert]: goed gedaan!'

'Player' is onder jongens geen scheldwoord. Het is een positieve naam voor iemand die zeer succesvol is in het nastreven van de normen op het gebied van gedrag, uiterlijk en seksualiteit. Het feit dat hij veel meisjes 'kan krijgen' laat zien, dat hij knap en interessant gevonden wordt door het andere geslacht. Bovendien is hij duidelijk geen 'homo', een bijnaam die naast 'player' een centrale bijnaam vormt in de uiting en bevestiging van seksualiteitsnormen, en die verwijst naar een combinatie van kenmerken die als typisch 'niet-mannelijk' gewaardeerd worden (Naezer, 2006, p. 90-92). De 'player' is daarmee dus het toppunt van mannelijkheid, en kan rekenen op bewondering van zijn seksegenoten. Tijdens het rollenspel op het vmbo gaat één van de jongens door op de zogenaamde 'voetbalmetafoor', die in het leven kwam toen het meisje dat een 'hoer' speelde niet wilde zeggen wat ze in bed precies gedaan had: 'Melike hield de 90 minuten niet vol, dus toen moest ik haar wisselen voor Nilgün' (gefingeerde namen). Met name de mannelijke helft van de klas kon deze dubbelzinnige grap wel waarderen.

De mening van de meiden over 'players' is echter een stuk minder positief. Tijdens het rollenspel op het havo lopen de bijnaam 'player' en de scheldwoorden 'lul' en 'hufter' door elkaar heen. Het meisje dat tijdens het rollenspel op het havo een 'player' speelde vertelde: 'Ik ben uitgeweest naar een discotheek en daar heb ik vijf meisjes gehad. En

de volgende dag heb ik niks meer van me laten horen, dat doe ik meestal niet'. Naast 'player' werd deze persoon door (vrouwelijke) klasgenoten ook wel 'lul' genoemd. Opvallend was dat het meisje dat een 'hufter' speelde, naar aanleiding van de volgende invulling niet alleen 'hufter', 'klootzak', 'lul' en 'eikel' genoemd werd, maar ook 'player': 'Ik ben ook uitgeweest en heb me heel lullig gedragen. Ik heb vijf meisjes gehad voor de ogen van een ander en ik heb ze allemaal gedumpte'. Aan de verbinding van 'player' met 'lul' en 'hufter' is te zien, dat het gedrag van een 'player' niet gewaardeerd wordt. Iemand die bekend staat als 'player', hoeft niet op veel waardering te rekenen, omdat hij weinig respect toont voor meisjes (Naezer, 2006, p.38-43).

Het is echter niet zo eenvoudig als het lijkt. Het stoere gedrag wordt namelijk toch ook wel gewaardeerd door de meiden: 'Je wilt graag aardig gevonden worden door hem omdat ze vaak heel populair zijn. Dan is het wel cool als je erbij hoort'. Het roept bij een enkeling zelfs respect op, want 'elke keer komen die meisjes weer bij hem aan en dan denk ik: hoe krijgt hij het ook voor elkaar dat ze allemaal weer komen?'. Niet de player, maar de meisjes die hij versiert worden negatief beoordeeld: 'En dan denk ik die meisjes zijn ook eigenlijk dom ook, die komen elke keer weer terug en die weten ondertussen dat hij diezelfde avond of de avond ervoor nog met een ander meisje heeft staan zoenen'. Deze informante vindt de meisjes die zich door een 'player' laten versieren dom en naïef en de 'player' wel een slimmerik.

De andere meiden draaien dit verhaal om en vinden de 'player' gemeen: 'Ik vind het niet normaal, want dat is zielig [nu in de zin van medelijden opwekkend] voor die meisjes'. Daarmee is de houding van de meisjes ten opzichte van 'players' dus ambigu. Ze

zijn het enerzijds niet eens met de manier waarop 'players' één van de belangrijkste regels voor jongens schenden, namelijk dat je respect hoort te hebben voor meisjes, maar vinden hen anderzijds tegelijkertijd knappe, interessante en populaire jongens. De bijnaam zelf is dan wel een negatief woord, maar absoluut niet zo kwetsend of denigrerend als bijvoorbeeld 'hoer'. Een informante lost het dilemma als volgt op: 'Players kunnen hele goede vrienden zijn, maar verliefd worden op een player moet je nooit doen'. Het punt is dan alleen dat je wel moet weten dat een jongen een 'player' is.

Van de jongens zullen de meiden dit niet snel te horen krijgen. Zij voelen namelijk bijzonder goed aan dat de meiden niet zo positief over 'players' denken als zij zelf:

Marijke: Wat vind je van een jongen die veel verschillende vriendinnetjes heeft?

Informant: Een player.

Marijke: En is dat goed of slecht?

Informant: Als je het van een meisje hoort, is het natuurlijk wel slecht, maar van vrienden klinkt het wel een beetje stoer. Als een vriend tegen mij zegt van: 'Player', dan kijk ik wel hoe hij het zegt, maar als een meisje dat recht in je gezicht zegt, dan is het niet goed.

Ze beseffen dat meisjes het niet leuk vinden om 'geplayed' te worden en willen liever niet dat vrienden hen 'player' noemen waar meisjes bij zijn. 'Een meisje wil niet een jongen die vijftien andere meisjes heeft en die telkens vreemdgaat', weet een informant. Een aantal jongens vindt het bovendien zielig voor de meisjes. Ook voor jongens is de betekenis van een 'player' dus niet eenduidig, en is hij zowel stoer als gemeen.

Dubbele standaard

In overeenstemming met taalkundige theorieën over de samenhang tussen taal en

denken laat bovenstaande analyse van de bijnamen 'player' en 'hoer' zien dat bijnamen bepaalde ideeën met betrekking tot seksualiteit uitdrukken en bevestigen. De analyse toont ook aan dat namen een sterk vermogen hebben om te categoriseren en een hiërarchie tot stand te brengen. Uit de betekenis van de seksespecifieke bijnamen voor jongeren valt af te leiden dat jongens en meisjes daarbij beoordeeld worden aan de hand van verschillende normen.

Een meisje hoort haar seksuele activiteit te beperken. Zowel jongens als meisjes kennen een groot aantal zeer negatieve bijnamen om zogenaamde 'hoeren', die dat niet doen, als slecht en vies te veroordelen. Voor de scholieren met een Turkse achtergrond heeft 'hoer' een extra lading in relatie tot de notie van eer, die zorgt voor een meer intense beleving van verwachtingen aangaande kuisheid en maagdelijkheid. Hoewel de vrouwelijke allochtone leerlingen de dubbele standaard voor seksuele activiteit bekritisieren, bevestigen zij ook het idee dat vooral meisjes maagd moeten zijn en geen 'hoer'. De maagdelijkheidsnorm is in strikte zin mogelijk minder relevant voor autochtone meisjes, maar ook voor deze groep blijven zowel de meisjes als de jongens vrouwelijke seksualiteit sterk controleren en reguleren.

De 'player' heeft het minder zwaar te verduren. Integendeel, hij kan onder seksegenoten zelfs op respect en waardering rekenen: hij is het toppunt van mannelijkheid. Een vmbo-leerlinge verzucht: 'Eigenlijk is het niet eerlijk: zij is een hoer, hij is stoer...'. De meisjes denken wezenlijk anders over de 'player', en vinden hem gemeen. Slechts een enkeling laat zich positief uit over dit soort jongens en vindt het een prestatie dat hij steeds weer zoveel meisjes weet te versieren. De dubbele standaard die Moore en Rosenthal in 1993 in Australië constateer-

den is dus ook in Nederland na de millenniumwisseling bij zowel autochtone als allochtone middelbare-schoolleerlingen nog sterk aanwezig.

De bijnamen en de manier waarop zij worden gebruikt om bepaald gedrag te stimuleren en ander gedrag te ontmoedigen laten zien hoe sterk er sprake is van *peer pressure* om aan de gestelde normen te voldoen, zoals ook Beynon (2002) argumenteert. De vrijheid die Abrams (1989) suggereert in het invullen van de eigen genderrol wordt sterk beperkt door de geldende normen en de kracht waarmee deze worden bevestigd en uitgedragen. Belangrijk is echter, dat de meisjes de dubbele standaard niet zonder meer accepteren. Zij verwachten van een 'normale' jongen dat hij zich op één meisje richt en haar niet als een speeltje gebruikt om haar even later weer te dumpen. Hij mag dan knap en populair zijn, het gedrag van een 'player' getuigt van weinig respect en wordt veroordeeld. Wellicht betekent dit een begin van een kentering in de dubbele standaard.

Noten

1. Dit artikel is een bewerking van de scriptie van Marijke Naezer geschreven ter afsluiting van de studie Culturele Antropologie. De scriptie won de prof. dr C. Halkesprijs en werd vervolgens gepubliceerd door het Instituut voor Genderstudies, Radboud Universiteit Nijmegen, waar hij nog verkrijgbaar is.
2. Er is gekozen voor het rollenspel om leerlingen de mogelijkheid te bieden vrijuit over de bijnamen te praten, zonder daarbij persoonlijke uitspraken te hoeven doen.

Literatuur

Abrams, Dominic (1989). 'Differential association: social developments in gender identity and intergroup relations during adolescence', in: S. Skevington & D. Baker (Eds.), *The social identity of women*. London: Sage Publications, pp.59-83.

- Bernard, Harvey R. (2002). *Research methods in anthropology. Qualitative and quantitative approaches*. Walnut Creek: Altamira Press.
- Beynon, John (2002). *Masculinities and Culture*. Buckingham: Open University Press.
- Bonvillain, Nancy (1997). *Language, culture and communication. The meaning of messages*. New Jersey: Prentice Hall.
- Cameron, Deborah (1998). 'Introduction: why is language a feminist issue?', in: D. Cameron (Ed.), *The feminist critique of language. A reader*, London: Routledge, pp. 1-25.
- Clark, Kate (1998) 'The Linguistics of blame: Representations of women in the *Sun's* reporting of crimes of sexual violence', in: D. Cameron (Ed.), *The feminist critique of language. A reader*, London: Routledge, pp. 183-197.
- Hart, Harm 't, Jan van Dijk. Martijn de Goede, Wim Jansen & Joop Teunissen (1996). *Onderzoeksmethoden*. Amsterdam: Boom.
- Jansen, Willy H.M. (1987). 'De vele gezichten van genus, een agenda voor onderzoek naar de culturele constructies van vrouwelijkheid en mannelijkheid', in: M. Brüggman (red.), *Vrouwen in opspraak, vrouwenstudies als cultuurkritiek*. Nijmegen: SUN, pp 46-62.
- Moore, Susan & Doreen Rosenthal (1993). *Sexuality in adolescence*. London: Routledge.
- Morgan, Jane, Christopher O'Neill & Rom Harré (1979). *Nicknames. Their origins and social consequences*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Naezer, Marijke (2006) *Zij is een hoer, hij is stoer. Gender en bijnamen onder Nederlandse scholieren*. Nijmegen: Institute for Genderstudies.
- Schur, Edwin M. (1971). *Labeling deviant behavior. Its sociological implications*. New York: Harper & Row.
- Smith, Philip M. (1985). 'Language and the representation of women and men', in: P.M. Smith, *Language, the sexes and society*. Oxford: Blackwell, pp. 31-57.
- Verbiest, Agnes (1997). *De oorbellen van de minister. Taal en denken over vrouwen*. Amsterdam: Contact.